

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Dnr S2020/05758/SOF

Remissyttrande över promemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16)

Nya bestämmelser om placering och omedelbar placering i skyddat boende

I promemorian föreslås bl.a. att socialnämnden enligt nya bestämmelser i 6 kap. 13 a § föräldrabalken och 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453) ska kunna fatta beslut om att placera barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare även om den andra vårdnadshavaren motsätter sig en sådan placering. I fall då placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa ska socialnämnden också kunna besluta om omedelbar placering enligt nya bestämmelser i 6 b § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Förvaltningsrätten vill uppmärksamma att den föreslagna regleringen innebär en ny handläggningsordning där beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska kunna fattas med stöd av LVU medan beslut om placering i skyddat boende ska kunna fattas med stöd av föräldrabalken. Detta avviker från den ordning som gäller för t.ex. omedelbart omhändertagande enligt LVU, genom att ett omedelbart omhändertagande följs av en ansökan om beredande av vård enligt samma lag. Konsekvenserna av att införa en sådan ny ordning – med sammanhängande reglering i olika lagar – bör enligt förvaltningsrätten analyseras ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förvaltningsrätten vill även uppmärksamma att promemorians förslag innebär att det för att ett beslut om omedelbar placering ska kunna fattas krävs att placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet *och* hälsa. Enligt förvaltningsrättens mening borde det vara tillräckligt att beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet *eller* hälsa.

Handläggningen i förvaltningsdomstolarna

Förvaltningsrätten anser att ett beslut om placering i skyddat boende utan en vårdnadshavares samtycke är en minst lika ingripande åtgärd som en omedelbar placering. En rimlig utgångspunkt är att den enskilde har tillgång till samma rättssäkerhetsgarantier vid prövningen av beslut om placering i skyddat boende enligt föräldrabalken som vid prövningen av ett underställt beslut om omedelbar placering enligt LVU.

I promemorian föreslås att bestämmelserna om rätt till offentligt biträde i 39 § LVU ska vara tillämpliga då ett beslut om omedelbar placering underställs förvaltningsrätten för prövning. Däremot kommer en rätt till offentligt biträde inte att finnas vid överklagande av beslut om placering i skyddat boende enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken. Förvaltningsrätten anser att det bör övervägas om inte en rätt till offentligt biträde bör finnas även vid överklagande av sistnämnda beslut.

Vidare skulle promemorians förslag innebära att prövningstillstånd inte krävs vid överklagande till kammarrätten av förvaltningsrättens avgörande i fråga om omedelbar placering enligt LVU, men däremot vid överklagande av beslut om placering enligt föräldrabalken. Enligt förvaltningsrättens mening bör det övervägas om inte samma ordning i fråga om krav på prövningstillstånd bör gälla i dessa två fall.

I promemorian föreslås att vid handläggningen av ärenden om omedelbar placering enligt 6 b § LVU, ska bestämmelserna i 6 § andra stycket, 7 § första–tredje styckena, 9 § andra stycket och tredje stycket första meningen samt 39 § första, andra och fjärde styckena LVU tillämpas. Därmed kommer handläggningen av ett underställt beslut om omedelbar placering till stor del att motsvara handläggningen av ett underställt beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Detta föreslås framgå genom hänvisningar i ett nytt lagrum, 6 c § LVU.

Eftersom det är fråga om tvångslagstiftning är det av särskild vikt att lagtexten är tydlig och lättillgänglig. Förvaltningsrätten anser att den valda lagstiftningstekniken med hänvisningar leder till en svårtillämpad reglering och att det i det fortsatta arbetet bör övervägas om en tydligare lösning kan åstadkommas.

Sekretess

I promemorian föreslås vidare att en ny sekretessbestämmelse ska införas i 18 kap. 7 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, med innebörden att sekretess gäller hos kommuner och regioner för bl.a. uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Förvaltningsrätten vill framhålla att det finns en risk för att personer med placering i skyddat boende kan komma att uppge sina adressuppgifter i ärenden hos myndigheter där ett svagare sekretesskydd gäller. I ett sådant fall kommer den föreslagna sekretessbestämmelsen i 18 kap. 7 a § OSL inte att bli tillämplig på adressuppgifterna. Om ett myndighetsbeslut i ett sådant ärende överklagas till allmän förvaltningsdomstol blir den föreslagna sekretessbestämmelsen inte heller tillämplig i domstolen. Sekretesskyddet för adressuppgifter till skyddat boende m.m. kan därför komma att bli svagare än avsett hos vissa myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Konsekvenser för förvaltningsdomstolarna

Promemorians lagförslag innebär att antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att öka. Förvaltningsrätten vill framhålla vikten av att domstolarna får full täckning för de kostnader som kan uppkomma till följd av de nya måltyperna.

Den promemoria som förvaltningsrätten nu ska yttra sig över bygger på betänkandet *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112). I sitt remissyttrande över betänkandet framhöll förvaltningsrätten att det saknades en analys av de konsekvenser som förslagen får för förvaltningsdomstolarna. Den nu remitterade promemorian innehåller en sådan analys, men förvaltningsrätten anser att de kostnadskonsekvenser som den föreslagna regleringen kommer att medföra behöver analyseras ytterligare i följande avseenden.

I promemorian har styckkostnaden för en förvaltningsrätt per mål som avser omedelbar placering uppskattats motsvara medelvärdet mellan styckkostnaden för mål enligt socialtjänstlagen och styckkostnaden för målkategorin övriga mål. Förvaltningsrätten vill framhålla att ett mål om omedelbar placering i typfallet kommer att innefatta skriftväxling med flera parter och att offentliga biträden ska förordnas. Det kan inte uteslutas att muntlig förhandling och byte av offentligt biträde kommer att begäras i en del mål om omedelbar placering. Förvaltningsrätten ställer sig mot den bakgrunden

tveksam till bedömningen att styckkostnaden kommer att bli lägre än medelvärdet för kostnaden för mål enligt socialtjänstlagen.

Därutöver innebär promemorians förslag att en socialnämnd enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska kunna fatta beslut om att placera barn i skyddat boende om endast en av två vårdnadshavare samtycker till det. Vidare ska en socialnämnd enligt samma lagrum kunna besluta om val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet med anledning av att ett barn har placerats i skyddat boende. Dessa beslut ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol, vilket i sig kan väntas medföra att antalet mål i förvaltningsrätterna kommer att öka. Vare sig promemorian eller betänkandet SOU 2017:112 innehåller överväganden kring vilka kostnader som kan uppkomma för förvaltningsdomstolarna som en konsekvens av detta.

I promemorian föreslås vidare att det ska krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg för att driva ett skyddat boende. Ett beslut av Inspektionen för vård och omsorg om att avslå en ansökan om sådant tillstånd kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 16 kap. 4 § socialtjänstlagen). Därmed är det rimligt att anta att antalet mål hos de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att öka något även till följd av att fler beslut från Inspektionen för vård och omsorg överklagas.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Johan Lundmark efter föredragning av förvaltningsrättsfiskalen Ragnar Fahlin Strömberg.

Johan Lundmark

Ragnar Fahlin Strömberg